

نگاهی به نشریات طنز و فکاهی سال اول پیروزی انقلاب اسلامی

اشکالات غیرفنی

دولت غرب زده

بهروز چلک
طنزپیشه

در سری یادداشت‌های «نگاهی به نشریات طنز و فکاهی سال اول پیروزی انقلاب اسلامی» و در هفت شماره اول، نگاهی گذرا داشتیم به هفته‌نامه «بهلول» و برخی متون و کارتون‌های آن را دیدیم. از شماره نهم این یادداشت‌ها، نگاهی داریم به هفته‌نامه «آهنگر» یا همان «چلنگر» سابق. گفتیم که چلنگر را در سال‌های پایانی دهه سی و ابتدای دهه چهل، محمدعلی راد با قلعه‌ای (مشهور به افراشته) نوشته و منتشر می‌کرد که مانند نوشته‌های قبلی وی، مشی کمونیستی و توده‌ای داشت. این نشریه فکاهی و سیاسی در چهار صفحه به قیمت دو ریال منتشر می‌شد و بیشتر اشعار و مطالب آن را خود افراشته می‌نوشت. پس از پشت کردن مصدق به آیت‌الله کاشانی، انحلال مجلس شورای ملی به دست وی و بلاگرفتن دعوی (اختیارات بیشتر) او با شاه؛ مصدق برای جلب نظر آمریکا و ترغیب آن کشور به دادن وام و حمایت از ایران در مقابل انگلیس، حزب توده را به شدت محدود کرد و از هر نوع فعالیت منع نمود. افراشته نیز زندگی مخفی را آغاز کرد تا اینکه کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ با پول آمریکایی و جاسوسان انگلیسی به دست پری بلنده و شعبان بی‌مخ به سرانجام رسید. افراشته پس از کودتا تا یک سال و نیم در ایران مخفی بود و در خانه‌های مختلف جابه‌جا می‌شد. در اواخر سال ۱۳۳۴ از ایران خارج شد و به بلغارستان رفت و همان‌جا نیز درگذشت.

اما در فروردین ۵۸، شماره اول نشریه «آهنگر»، توسط برخی همکاران توفیق و چلنگر، منتشر شد و خود را

ادامه همان چلنگر سابق معرفی کرد. حتی ادعا کرد که قصدش انتشار همان چلنگر بوده ولی با «اشکالات غیرفنی» مواجه شده و مجبور به انتخاب نام «آهنگر» شده است. منظور آهنگر از این «اشکالات غیرفنی»، مخالفت وزیر ارشاد ملی دولت موقت بازرگان، با نام چلنگر بود. ناصر میناچی، وزیر ارشاد وقت دولت بازرگان، تنها با نام چلنگر مشکل داشت و تغییر آن به آهنگر را کافی می‌دانست و ظاهراً مشکلی با مشی کمونیستی این نشریه و توهین‌های طرخی و متنی آن به ارکان انقلاب اسلامی، نداشت.

«به‌جان هرچه مرد است، ما تا همین دیروز چلنگر بودیم. نه خیال کنید که غریبه بودیم و می‌خواستیم جدا از افراشته، چلنگر قلابی دربیآوریم. نه والله، ما یعنی آن دسته از بازمانده‌های چلنگر، که از کودتا [۲۸ مرداد ۱۳۳۲] و زندان [های پهلوی] جان سالم به در برده بودیم با آن گروه از دوستان چلنگر که پیش از کودتا وردست افراشته داشتیم راه می‌افتادیم همراه با جمعی از طنزنویسان جوان که چلنگر را فقط در آرشیوهای مخفی دیده بودیم، قرار بود برای زنده نگهداشتن نام چلنگر و نیز برای زنده نگهداشتن شیوه انتقاد مردمی و طنزآلود خود، چلنگر را با همان حقوق و مزایا منتشر کنیم. اما چشمتان روز بد نبیند ناگهان دیروز دچار «اشکالات غیرفنی» شدیم و به این صورتی که می‌بینید درآمدیم. اگر می‌بینید که در غالب نوشته‌های این شماره از خودمان به نام چلنگر ذکر خیر کرده‌ایم! علتش این است که همه شعرها و نوشته‌ها

مربوط به دوران پیش از «اشکالات غیرفنی» است و فرصت کافی برای تغییر دادن آن‌ها نداشته‌ایم. بنابراین با پوزش از خوانندگان گرامی و عرض معذرت به حضور «اشکال‌گیران غیرفنی» این شماره را به صورت مخلوطی از چلنگر و آهنگر منتشر می‌کنیم. بار دیگر این نکته را تکرار می‌کنیم که حرف ما، هدف ما و راه ما همانست که پیش از این اعلام کرده‌ایم. ضمناً سربسته خدمتتان عرض می‌کنیم که یکی از علل غیرفنی تغییر نام ما، پافشاریمان بر ادامه روشی است که در مصاحبه‌های مطبوعاتی اعلام کرده‌ایم.»

چلنگر این متن را به جای سرمقاله، در شماره ۱ هفته‌نامه، ۲۷ فروردین ۱۳۵۸ کنار نشان نشریه (که تصویر افراشته را بدان افزوده) به چاپ رسانده است و همانطور که خواندید، اول ابراز تعجب کرده است که ناصر میناچی چطور به متن و محتوا گیر نداده و فقط با نام چلنگر مشکل داشته است در حالی که مشی و نام چلنگر در محتوای نشریه همچنان باقی است و از سویی توضیح هم نداده که اگر یکی از علل غیرفنی تغییر نام، پافشاری‌اش بر ادامه روش چلنگر بوده است، چرا دولت موقت فقط نام را تغییر داده و نگاهی هم به محتوای نشریه نینداخته است؟! آهنگر سپس بخشی از تاریخ را قیچی کرده و کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ را به فروردین ۱۳۵۸ بخیه زده است و بدیهی است که بازهم توضیح نداده این مدافعان راه آزادی خلق و شاگردان افراشته، در این حدود ۲۶ سال کجا بوده‌اند و چه می‌کرده‌اند. دست‌اندرکاران آهنگر، برای محکم‌کاری، نامه‌ای از دیار باقی و از طرف چلنگرباشی (افراشته) به خودشان نوشته و خودشان را به خوانندگانشان توصیه کرده‌اند! همچنین و مانند همه گروه‌هایی که در آن دوره، نام خلق را به انتهای نام خود وصله کرده بودند، خود را آغازگر تنها و خسته «انتقاد فکاهی» معرفی کرده و سایر نشریات فکاهی و انتقادی که پیش از آن منتشر می‌شدند را عمداً نادیده گرفته است.

البته بدیهی است که متقارن جنگ سرد بین دو دولت شوروی و آمریکا و همچنین طرفداران و جیره‌خوران آن‌ها، حزب توده و اغلب گروه‌هایی که به واقع مشی و مرام توده‌ای و کمونیستی داشتند، پیرو سیاست‌های کلی شوروی، به ضدیت و دشمنی با آمریکا، غرب و غرب‌زده‌ها پردازند و در همین راستا، دولت موقت بازرگان که خودش و اغلب اعضای کابینه‌اش با چشم دوختن به غرب و تلاش برای پیاده‌سازی الگوهای غرب‌زده، دشمن شماره یک آهنگر تلقی می‌شدند.

نامه چلنگرباشی به خوانندگان